

תורה שבעל פה

במעגלי המשנה, גמרא מסכת בבא בתרא

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

$$\begin{array}{r} (10 \times 1) + (20 \times 1) + (14 \times 5) \\ \hline 100 \text{ נקודות} \end{array} \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{פרק ראשון} - \text{במעגלי המשנה} \\ \text{או:} \\ \text{פרק שני} - \text{גמרא מסכת בבא בתרא} \end{array} \right. \quad \begin{array}{l} \text{סה"כ} \\ - \end{array}$$

ג. חומר עזר מותר בשימוש: חוברת דפים ממסכת בבא בתרא ובה מספר השאלון.

(בית הספר יספק חוברת זו לנבחנים בגמרא.)

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

יש לענות על פרק ראשון – במעגלי המשנה אַן על פרק שני – גמרא מסכת בבא בתרא, לפי התכנים שלמדת.

השאלות

פרק ראשון – במעגלי המשנה (100 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שבע שאלות: על חמש מן השאלות 1-7 ועל השאלות 8-9 – שאלות חובה.

ענה על חמש מן השאלות 1-7 (לכל שאלה – 14 נקודות).

1. תורה, מצוות ודרך ארץ

א. "אלו דברים שאין להם שיעור... וגמילות חסדים..." (פאה, פרק א', משנה א').

על פי הרב עובדיה מברטנורא, יש שני סוגים של גמילות חסדים.

(1) ציין באיזה סוג של גמילות חסדים אין שיעור, וכתוב דוגמה אחת לסוג זה.

(2) ציין באיזה סוג של גמילות חסדים יש שיעור, וכתוב מהו השיעור.

(8 נקודות)

ב. "כל המכבד את התורה – גופו מכובד על הבריות" (אבות, פרק ד', משנה ו').

(1) לפי הרב מנחם המאירי, הסבר מהו כבוד התורה.

(2) לפי הרב מנחם המאירי, כיצד הבריות מבטאות את הכבוד שלהן כלפי אדם "המכבד את התורה"?

(6 נקודות)

2. צדקה וחסד, מידות, אמת ויושר

א. (1) על פי מה שלמדת, כתוב דוגמה אחת לאונאת דברים.

(2) "גדול אונאת דברים מאונאת ממון" (תלמוד בבלי, בבא מציעא, נח, ע"ב).

לפי אחת מן הדעות שהובאו בגמרא, הסבר מדוע אונאת דברים חמורה יותר מאונאת ממון.

(5 נקודות)

ב. "רבי יהודה אומר... ולא יפחות את השער; וחכמים אומרים: זכור לטוב" (בבא מציעא, פרק ד', משנה י"ב).

(1) הסבר בלשונך את המחלוקת בין רבי יהודה לחכמים. בתשובתך הסבר את המילים המודגשות בקו.

(2) הסבר את הטעם לכל אחת מן הדעות.

(9 נקודות)

3. תפילה וברכות

- א. "רבי אליעזר אומר: העושה תפילתו קבע – אין תפילתו תחנונים" (ברכות, פרק ד', משנה ד').
 כתוב הסבר אחד למילים "העושה תפילתו קבע". (3 נקודות)
- ב. "אכל תאנים, ענבים ורימונים – מברך אחריהן שלוש ברכות; דברי רבן גמליאל.
 וחכמים אומרים: ברכה אחת מעין שלוש" (ברכות, פרק ו', משנה ח').
 (1) מה הן "שלוש הברכות" שבדברי רבן גמליאל?
 (2) מדוע הברכה "מעין שלוש" נקראת כך?
 (5 נקודות)
- ג. "רבי עקיבא אומר: אפילו אכל שלק והוא מזונו – מברך אחריו שלוש ברכות" (שם).
 הסבר את המקרה, ונמק את הדין שבדברי רבי עקיבא. (6 נקודות)

4. שבת

- א. (1) "הכותב שתי אותיות... בין משם אחד, בין משני שמות" (שבת, פרק י"ב, משנה ג').
 הסבר את המילים המודגשות בקו.
 (2) "אמר רבי יוסי: לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם..." (שם).
 על פי המשך המשנה, הסבר את הנימוק של רבי יוסי לדבריו.
 (7 נקודות)
- ב. (1) הסבר את המושג "מלאכת מחשבת" בהקשר של הלכות שבת.
 (2) על פי הרב יחיאל מיכל אפשטיין ("ערוך השולחן"), הסבר את המקרה שבו המקלקל פטור, וכתוב מדוע הוא פטור.
 (7 נקודות)

5. זהירות מפגיעה בממון הזולת ובמרחב הציבורי

- א. "המוציא את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים והוזק בהן אחר חייב בנזקו וכל הקודם בהן זכה".
 (בבא קמא, פרק ג', משנה ג')
- (1) הסבר בלשונך מהי המטרה של הוצאת התבן והקש לרשות הרבים.
 (2) העתק למחברתך את שני הדינים שבמשנה, והסבר את הדין השני.
 (8 נקודות)
- ב. "מרחיקין את האילן מן העיר..." (בבא בתרא, פרק ב', משנה ז').
 (1) כתוב את הטעם לדין זה.
 (2) על פי רמב"ן, דין זה אינו נוהג בחוץ לארץ. הסבר מדוע.
 (6 נקודות)

6. ארץ-ישראל ומצוותיה

"חמישה דברים חייבים בחלה... ומצטרפין זה עם זה, ואסורין בחדש מלפני הפסח" (חלה, פרק א', משנה א').

- א. הסבר מהי מצוות חלה. (3 נקודות)
- ב. (1) כתוב מה הם חמשת מיני הדגן החייבים בחלה.
 (2) חכמים למדו מהלכות פסח שרק מינים אלה חייבים בחלה. הסבר את הלימוד של חכמים.
 (5 נקודות)
- ג. הסבר בלשונך את שני הדינים שבמשנה: "מצטרפין זה עם זה, ואסורין בחדש מלפני הפסח". (6 נקודות)

7. קטע שלא נלמד

למד את המשנה שלפניך, וענה על השאלות שאחריה. היעזר בפירוש של הרב פינחס קהתי המובא מתחת למשנה. המשנה עוסקת בבעל פירות שנתן (=הפקיד) את פירותיו לחברו לשמירה.

בבא מציעא, פרק ג', משנה ו'

המפקיד פירות אצל חברו,

אפילו הן אובדין -

לא יגע בהן.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

מוכרן בפני בית דין,

מפני שהוא כמשיב אבדה לבעלים.

הרב פינחס קהתי

המפקיד פירות אצל חברו, אפילו הן אובדין - שהם הולכים ונרקבים, או שהעכברים אוכלים מהם, לא יגע בהן - למוכרם, ומבואר הטעם בגמרא, לפי שרוצה אדם בקב שלו מתשעה קבים של חברו, כלומר שחביבים על האדם פירות מעטים של שדהו מפירות מרובים שהוא קונה מאחרים. רבן שמעון בן גמליאל אומר: מוכרן בפני בית דין, מפני שהוא כמשיב אבדה לבעלים - שמציל ממונו של המפקיד.

א. (1) "המפקיד פירות אצל חברו, אפילו הן אובדין" - הסבר בלשונך את המקרה.

(2) "לא יגע בהן" - הסבר את הדין. בתשובתך כתוב על מי נאסר לגעת בפירות.

(7 נקודות)

ב. (1) הסבר את הטעם של תנא קמא.

(2) הסבר את הטעם של רבן שמעון בן גמליאל להיתר למכור את הפירות.

(7 נקודות)

שאלה 8 — שאלת **חובה** (20 נקודות).

ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף — 10 נקודות).

8. א. **ברכות**

- "על החומץ ועל הנובלות ועל הגובאי – אומר 'שהכול'... רבי יהודה אומר: כל שהוא מין קללה – אין מברכין עליו" (ברכות, פרק ו', משנה ג').
- על פי הרב יום טוב ליפמן הלוי הלר ("תוספות יום טוב"), יש שני פירושים בנוגע לדעת רבי יהודה.
- (1) העתק את הטבלה למחברתך, ושכך בה את הדינים המתאימים ("מברכים" א "לא מברכים").

המקרה במשנה	רבי יהודה לפי פירוש א	רבי יהודה לפי פירוש ב
על החומץ		
על הנובלות		
על הגובאי		

(2) באחד משלושת המקרים יש הבדל בדין בין שני הפירושים.

הסבר את טעם הדין במקרה זה לפי אחד מן הפירושים.

ב. **מועדים – קביעת המועדים; יום הכיפורים**

(1) "אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדים" (ויקרא, כ"ג, ד').

בנוגע למילים "אשר תקראו אתם במועדים" דרש רב פפא: אשר תקראו אָתָם (על פי ראש השנה, כד, ע"א).

הסבר בלשונך את דרשתו של רב פפא.

(2) I. "התינוקות... מחנכין אותם לפני שנה ולפני שנתיים" (יומא, פרק ח', משנה ד').

לפי הרמב"ם, באיזה מצב מחנכים את התינוקות "לפני שנה", ובאיזה מצב מחנכים את התינוקות

"לפני שנתיים"?

II. לפי הרמב"ם, מקדימים את החינוך לתענית לגיל תשע או עשר.

כיצד יש לחנך לתענית בגילים אלו?

ג. **מועדים – פסח**

(1) "מזגו לו כוס ראשון: בית שמאי אומרים: מברך על היום, ואחר כך מברך על היין; ובית הלל אומרים:

מברך על היין, ואחר כך מברך על היום" (פסחים, פרק י', משנה ב').

הסבר טעם אחד לכל אחת מן הדעות שבמשנה.

(2) על פי הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק, יש מכנה משותף לדברים שנאמרים על כל אחת מארבע הכוסות.

I. מהו המכנה המשותף?

II. כתוב כיצד המכנה המשותף בא לידי ביטוי בדברים שנאמרים על אחת משלוש הכוסות האחרונות.

שאלה 9 – שאלת **חובנה** (10 נקודות).

ענה על **שניים** מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).

9. מבוא לתורה שבעל פה

- א. (1)** מדוע קבעו אנשי כנסת הגדולה נוסח תפילה אחיד לכל ישראל?
(2) הסבר כיצד ייתכן שבמחלוקות בין בית שמאי לבית הלל "אלו ואלו דברי א-להים חיים הן".
- ב. (1)** כתוב מטרה **אחת** של תקנות רבן יוחנן בן זכאי.
(2) על מה מבוססת סמכות חכמים?
- ג. (1)** ציין שם של **אחד** מן החיבורים של התנאים מלבד המשנה.
(2) על פי מדרש אחד, נמסר למשה בסיני "אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש"; ועל פי מדרש אחר, "רבי עקיבא היה דורש מה שלא ידע משה".
על פי הרב חיים בן עטר, מהו היישוב לסתירה בין שני מדרשים אלו?

יש לענות על פרק ראשון — במעגלי המשנה אן על פרק שני — גמרא מסכת בבא בתרא, לפי התכנים שלמדת.

פרק שני — גמרא מסכת בבא בתרא (100 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שבע שאלות: על חמש מן השאלות 10-16, על אחת מן השאלות 17-18 ועל שאלה 19 — שאלת חובה.

ענה על חמש מן השאלות 10-16 (לכל שאלה — 14 נקודות).

10. היזק ראייה

"החלונות בין מלמעלה בין מלמטה... ד' אמות".

משנה זו הובאה בגמרא כדי להוכיח שהיזק שראייה שמייה היזק.

א. בנוגע לאחד משני המקרים שבמשנה המצוטטת — כתוב בלשונך את המקרה, את הדין ואת הטעם לדין. היעזר ברש"י. (6 נקודות)

ב. (1) הסבר את הוכחת הגמרא ממשנה זו.

(2) העתק מן הגמרא את הדחייה להוכחה, והסבר אותה.

(8 נקודות)

11. דין חזית בכותל שבין שני שותפים

א. "אלא אם רצה כונס לתוך שלו ובונה ועושה חזית: מאי חזית אמר רב הונא אכפיה ליה לקרנא לבר ונעביד מלגיו עביד חבריה נמי מלבר ואמר דידי ודידיה הוא".

(1) בציטוט שלפניך יש שתי שאלות. העתק את שתי השאלות בלבד.

(2) הסבר בלשונך את השאלה השנייה ואת תשובת הגמרא על שאלה זו.

(7 נקודות)

ב. "אם עשו מדעת שניהם: אמר ליה רבא מפרזיקא לרב אשי לא יעשו לא זה ולא זה אמר ליה לא צריכא דקדים

חד מנייהו ועבד דידיה ואי לא עביד חבריה אמר דידיה הוא".

(1) בציטוט שלפניך מובא מקרה מן המשנה שבתחילת הפרק.

העתק מן המשנה את הדין שנפסק במקרה זה.

(2) הסבר את השאלה של רבא מפרזיקא שנשאלה על דין זה ואת תשובתו של רב אשי.

(7 נקודות)

12. רוניא ורבינא

- א. "רוניא זבן ארעא אמיצרא דרבינא סבר רבינא לסלוקי משום דינא דבר מצרא".
 תאר בלשונך את המקרה המצוטט. בתשובתך הסבר את המושג "דינא דבר מצרא". (7 נקודות)
- ב. כתוב פירוש אחד למשל "ארבעה לצלא ארבעה לצללא", והסבר על פיו את פסיקתו של רב ספרא בריה דרב ייבא בנוגע למקרה של רוניא ורבינא. (7 נקודות)

13. שררה ונאמנות

- א. "אמר מר אין עושין שררות על הציבור פחות משניים מנא הני מילי אמר רב נחמן אמר קרא והם יקחו את הזהב".
 בציטוט שלפניך יש פסוק. העתק למחברתך את הפסוק, והסבר את הלימוד מפסוק זה. (5 נקודות)
- ב. הגמרא מבחינה בין שררה לנאמנות בנוגע לצדקה.
 הסבר כיצד באה לידי ביטוי שררה זו, וכיצד באה לידי ביטוי נאמנות זו. (5 נקודות)
- ג. על פי מסקנת הגמרא, מהו המקרה שבו "ממשכנין על הצדקה"? (4 נקודות)

14. מלמדי תינוקות

- א. בגמרא מובא מקרה זה: "הני תרי מקרי דרדקי חד גריס ולא דייק וחד דייק ולא גריס".
 (1) הסבר בלשונך את המקרה.
 (2) כתוב מהו הדין ומהו הטעם לדין לפי רבא, וכתוב מהו הדין ומהו הטעם לדין לפי רב דימי מנהרדעא.
 (9 נקודות)
- ב. רב דימי מנהרדעא הוכיח את דעתו באמצעות סיפור על יואב בן צרויה.
 כתוב מה רצה רב דימי מנהרדעא להוכיח באמצעות סיפור זה, והסבר את ההוכחה. (5 נקודות)

15. הרחקת נזקים

"מתני' מרחיקין את הסולם מן השוכך ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנמייה".

א. יש דיון בגמרא אם רבי יוסי חולק על המשנה המצוטטת.

(1) הסבר את דעת רבי יוסי, והסבר מדוע לכאורה הוא חולק על המשנה המצוטטת.

(2) על פי מסקנת הגמרא, הסבר מדוע רבי יוסי אינו חולק על המשנה המצוטטת. בתשובתך הסבר את הביטוי

"גירי דידיה".

(10 נקודות)

ב. הגמרא מקשה על מסקנתה: "והא גרמא הוא".

הסבר את קושיית הגמרא. בתשובתך הסבר את המושג "גרמא". (4 נקודות)

16. קטע שלא נלמד

לפניך קטע מן הגמרא במסכת בבא בתרא, דף ו, ע"ב.

קטע זה עוסק במניעת היזק ראייה בין שני אנשים שגרים זה מול זה משני צידי רשות הרבים. מניעת היזק הראייה נעשית באמצעות בניית מחיצה על הגג.

למד את הקטע, וענה על השאלות שאחריו. היעזר בפירוש רש"י.

ראשי תיבות: קמ"ל – קא משמע לן

דא"ל – דאמר ליה

מ"ט – מאי טעמא

לב"ד – לבית דין

תרגום: אוזינקא – הוצאות

דמיתרע אשיתך – שהיה ניזוק כותל ביתך

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

זה שלא כנגד זה. זה קומס
גגו ללד לפון וזה ללד דרוס: ומעדיף.
מוסן המעקה יותר מחלי הגג כדי
שיהיה במקצת כנגד סתימתו של זה
ומתוך כך לא יראה בהדיא לגגו של
חבירו: פשיטא. דהאי פלגא והאי
פלגא: לא לריכא דקדים חד ועמיד
דידיה. מעקה לחצי גגו קודם שבא
לצ"ד ואח"כ תבע את חבירו לעשות
לעשות יגמור המעקה בגגו וזה יתן
לו חצי הוצאה: אוזינקא. יציאה:
לא סתורע אשיתאי. מכובד
הבנין שמכבדין על חומת טיט
ממהרת לקלקל למעלה:

אמר אביי

שני בתים בשני צדי רשות הרבים זה עושה
מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו
זה שלא כנגד זה ומעדיף

פשיטא לא צריכא דקדים חד

מנייהו ועבד מהו דתימא נימא ליה אידך

שקול אוזינקא ועבדיה את כוליה קמ"ל דא"ל את מ"ט לא עבדת משום דמיתרע
אשיתך אנא נמי מיתרע ליה אשיתאי

א. לפי אביי, כתוב בלשונך את הדין במקרה של "שני בתים בשני צידי רשות הרבים". (3 נקודות)

ב. על הדין של אביי הקשתה הגמרא "פשיטא", ותירצה תירוץ.

(1) כתוב בלשונך את המקרה לפי התירוץ.

(2) מהו הדין שהיינו חושבים שיש לפסוק במקרה זה, ומדוע לא פסק כך אביי?

(11 נקודות)

עליך לענות על שאלה 17 — בקיאות אן על שאלה 18 — עיון, לפי התכנים שלמדת.
לאחר מכן עליך לענות גם על שאלה 19 — שאלת חובה.

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י) (20 נקודות)

אם בחרת בשאלה זו, ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף — 10 נקודות).

17. א. בית המקדש

(1) I. "והא אמה טרקסין דהוואי גבוה תלתין אמהתא ולא הווה פותיא אלא שית פושכי וקם".

הציטוט שלפניך הוא קושיה של הגמרא.

הסבר את הקושיה. בתשובתך הסבר את הביטוי "אמה טרקסין".

II. הסבר את תירוץ הגמרא לקושיה זו.

(2) לפי הגמרא, פָּרַט את שני הדברים שבהם היה כבוד בית המקדש השני גדול מכבוד בית המקדש הראשון.

ב. בית שער לחצר וחומה לעיר

(1) "כופין אותו לבנות בית שער... לחצר".

I. מי הם ש"כופין", ואת מי הם "כופין"?

II. נהוג היה שבבית השער יושב שומר. מהו תפקידו של השומר?

(2) "כופין אותו לבנות לעיר חומה ודלתיים ובריה רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל העיירות ראויות לחומה".

על פי הגמרא, ציין את המקרה שבו נחלקו תנא קמא (רבנן) ורבן שמעון בן גמליאל, והסבר את הטעם של כל אחד מהם.

ג. קבלת צדקה מאדם שאינו יהודי

(1) רבי אמי הסתמך על הפסוק "בִּיבֹשׁ קִצְיָהּ תִּשְׁבְּרָנָה" כדי לנמק את התנגדותו לקבלת צדקה מאיפרא הורמיז.

הסבר את הנימוק של רבי אמי.

(2) I. מדוע הסכים רבא לקבל את הכסף מאיפרא הורמיז, ומה עשה רבא בכסף זה?

II. הסבר את המושג "גנבת דעת", והסבר מדוע המעשה של רבא אינו נחשב גנבת דעת. היעזר ברש"י.

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות) (20 נקודות)

אם בחרת בשאלה זו, ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 10 נקודות).

18. א. שינוי ייעוד של צדקה

(1) כתוב בתוספות: "אף על גב דאמרין בערכין בפ"ק (דף ו: ושם) האי מאן דנדב שרגא לבי כנשתא אסור לשנותה לדבר הרשות".

הסבר את המקרה ואת הדין המודגשים בקו, והסבר את הקושיה מציטוט זה על דברי רבנו תם שמובאים בתחילת התוספות.

(2) לפי התירוץ שבתוספות, כתוב באיזה מצב מותר לשנות ייעוד של צדקה לדבר הרשות ובאיזה מצב אסור לשנות ייעוד של צדקה לדבר הרשות. בתשובתך הבחן בין שינוי שנותן הצדקה רוצה לעשות ובין שינוי שבני העיר רוצים לעשות.

ב. צדקה – חובה אישית וציבורית

(1) עיין בדברי הרב יעקב בן אשר ("טור") שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

ואל יעלה בליבו עצה לומר: איך אחסר ממוני ליתנו לעניים? כי יש לו לדעת שאין הממון שלו, אלא פיקדון לעשות בו רצון המפקיד, וזה רצונו שיחלק לעניים ממנו, וזהו החלק הטוב שיהיה לו ממנו, כדכתיב: "והלך לפניך צדקך" (ישעיהו, נ"ח, ח').

ועוד, כי הדבר בדוק ומנוסה כי בשביל הצדקה שנותן לא יחסר לו, אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד, כדכתיב: "מִהֶחֱל התרומה לְבִיאֵי בֵית ה' אֶכֹּל וְשׂוֹבֵעַ וְהוֹתֵר עַד לָרֹב כִּי ה' בְּרַךְ אֶת עַמּוֹ" (דברי הימים ב', ל"א, י'), וכתוב: "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די" (מלאכי, ג', י'). ואמרו חכמים (תענית, ט, ע"א): בכל דבר אסור לנסות את ה' חוץ מדבר זה, כדכתיב: "ובחנוני נא בזאת" (מלאכי, שם).

ועוד, כי היא דוחה את הגזרות הקשות, וברעב תציל ממוות, כאשר אירע לצרפית (מלכים א', פרק י"ז) בשביל עוגה קטנה שנתנה לאליהו; ומניעתה תרחיק הקרובים לשכינה ממנה ומן התורה כאשר אירע לעמון ומואב שהיו קרובים אלינו ונתרחקו על אשר לא קידמו אותנו בלחם ובמים; ומקרבת הרחוקים לחסות תחת כנפי השכינה, כאשר אירע ליתרו על אומרו: "קראן לו ויאכל לחם" (שמות, ב', כ'). על כן צריך אדם ליזהר מאוד מאוד ליתנה כראוי.

(הרב יעקב בן אשר, טור, יורה דעה, סימן רמז)

על פי הרב יעקב בן אשר ("טור"), אדם עלול לשאול בליבו: "איך אחסר ממוני ליתנו לעניים?".
הסבר שתיים מן התשובות שהוא משיב על שאלה זו.

(שים לב: המשך סעיף ב וסעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

- (2) עיין בדברי הרב כלפון משה הכהן שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.
- כלפי האנשים התועים בדעתם לאמור למה זה אתן ביד גבאי צדקה שמינו אותו בית דין או הממשלה. הלא אנוכי ראוי להישמט ממנו ואתן הנראה לי לאיזה עני הגון בעיניי. אך זה באמת קלקול גמור הוא. שאם כוונתו להוסיף מה טוב חלקו. ואם לחסר מההנעשה על ידי הממונים מטעם בית דין ובית המשפט אז הוא מקלקל, הגם שבאמת ייתן אותו השיעור לאיזה עני. וזה לשש סיבות...
- ב. דייכתן שאותו עני לוקח מכיס צדקה ומיד העשיר, ונחסר לעני אחר...
- ד. דכשאדם נותן לגבאי צדקה אין לו חשש כלל אם ימשך חס ושלוש טעות דבכל זאת הנותן עשה כדן. (הרב כלפון משה הכהן, "למעלת הצדקה וביאת הגואל", מטה משה, דרוש יב)

על פי הרב כלפון משה הכהן, כתוב מהי טענת "האנשים התועים בדעתם", והסבר אחת משתי התשובות שמובאות בציטוט כנגד טענה זו.

ג. לימוד תורה ואכילת מעשר שני בירושלים

- I. (1) על פי התוספות, הסבר כיצד אכילת מעשר שני בירושלים מביאה ליראת שמיים ולעיסוק בתורה.
- II. (1) על פי התוספות, הסבר את טעם התקנה "שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים".
- (2) על פי הגמרא, מה היה החיסרון בתקנה "שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים"?

שאלה 19 – שאלת חובה (10 נקודות).

ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).

19. מבוא לתורה שבעל פה

- א. (1) מדוע קבעו אנשי כנסת הגדולה נוסח תפילה אחיד לכל ישראל?
- (2) הסבר כיצד ייתכן שבמחלוקות בין בית שמאי לבית הלל "אלו ואלו דברי א-להים חיים הן".
- ב. (1) כתוב מטרה אחת של תקנות רבן יוחנן בן זכאי.
- (2) על מה מבוססת סמכות חכמים?
- ג. (1) ציין שם של אחד מן החיבורים של התנאים מלבד המשנה.
- (2) על פי מדרש אחד, נמסר למשה בסיני "אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש"; ועל פי מדרש אחר, "רבי עקיבא היה דורש מה שלא ידע משה".
- על פי הרב חיים בן עטר, מהו היישוב לסתירה בין שני מדרשים אלו?

בהצלחה!